

ZIŅOJUMS / 2014. gada 5. martā

Vardarbība pret sievietēm —

ES mēroga apsekojums

1. Kāpēc tika veikts apsekojums par vardarbību pret sievietēm?

Neraugoties uz vardarbības pret sievietēm ievērojamo ietekmi, politikas veidotājiem un praktizējošiem speciālistiem daudzās ES dalībvalstīs joprojām nākas saskarties ar datu trūkumu, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu šīs problēmas mērogu un būtību. Tā kā lielākā daļa sieviešu neziņo par piedzīvotajiem vardarbības aktiem, politika un praktiskie pasākumi, lai novērstu vardarbību pret sievietēm, ne vienmēr ir pamatoti ar pilnīgiem pierādījumiem.

Pēdējos gados dažādas aprindas — tostarp vairākas ES Padomes prezidentvalstis, tādas uzraudzības struktūras kā ANO Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja, kā arī Eiropas Padome — ir atkārtoti aicinājušas apkopot visaptverošus datus par vardarbību pret sievietēm.

FRA ES mēroga apsekojums ir atbilde uz Eiropas Parlamenta lūgumu apkopot datus par vardarbību pret sievietēm, kas vēlreiz izskanēja ES Padomes secinājumos par vardarbības pret sievietēm izskaušanu Eiropas Savienībā.

2. Kā tika veikts apsekojums?

FRA apsekojums par vardarbību pret sievietēm, kura pamatā ir tiešas intervijas ar 42 000 sieviešu, ir pasaulē plašākais apsekojums par sieviešu vardarbības pieredzi.

- Apsekojumā tika iztaujātas 18–74 gadus vecas sievietes, kas dzīvo ES un runā vismaz vienā savas dzīvesvietas valsts oficiālajā valodā. Tiešās intervijas intervējamo sieviešu mājās laikposmā no 2012. gada marta līdz septembrim veica intervētājas sievietes, visās dalībvalstīs izmantojot standartizētas aptaujas anketas.
- Visas respondentes tika atlasītas pēc nejaušības principa, un apsekojuma rezultāti ir reprezentatīvi tiklab ES, kā dalībvalstu līmenī.

3. Kā *FRA* apsekojums atšķiras no citiem apsekojumiem par vardarbību pret sievietēm?

Pirms *FRA* apsekojuma par vardarbību pret sievietēm par šo jautājumu nebija pieejami salīdzināmi ES līmeņa dati. Kopš 20. gadsimta 90. gadiem apsekojumi par vardarbību pret sievietēm ir veikti daudzās Eiropas valstīs, taču šo apsekojumu rezultāti nav salīdzināmi. Piemēram:

- apsekojumu uzmanības centrā ir bijuši dažādi aspekti, sākot ar vardarbību ģimenē un beidzot ar intīmo partneru vardarbību un vardarbību pret sievietēm plašākā izpratnē, taču pat tādi jēdzieni kā vardarbība ģimenē dažādās valstīs ir definēti atšķirīgi;
- ir atšķirušās intervējamo personu atlases un intervēšanas metodes (piemēram, intervijas pa tālruni pretstatā tiešām intervijām vai pašaizpildes anketām);
- apsekojumi ir veikti atšķirīgos laikposmos, līdz ar to ir bijis sarežģīti novērtēt, vai starp valstīm pastāv reālas atšķirības, vai arī atšķirību iemesls ir laika gaitā notikušās pārmaiņas;
- dažādos apsekojumos uzdotie jautājumi atšķiras, tāpēc ir sarežģīti veikt tiešus apsekojumu konstatējumu salīdzinājumus.

4. Kādi jautājumi apsekojumā tika uzdoti?

Apsekojumā sievietēm jautāja par fiziskas, seksuālas un psiholoģiskas vardarbības pieredzi kopš 15 gadu vecuma un 12 mēnešos pirms intervijas, tostarp par vardarbību ģimenē. Sievietēm bija jāatbild arī uz jautājumiem par vajāšanas un seksuālas uzmākšanās incidentiem un jauno tehnoloģiju nozīmi vardarbības pieredzē. Turklāt respondentēm tika uzdoti jautājumi par vardarbības pieredzi bērnībā.

5. Cik izplatīta ir fiziska un seksuāla vardarbība pret sievietēm?

- 33 % sieviešu kopš 15 gadu vecuma ir piedzīvojušas fizisku un/vai seksuālu vardarbību, bet 5 % sieviešu kopš 15 gadu vecuma ir izvarotas.
- No visām sievietēm, kam ir (vai ir bijis) partneris, 22 % sieviešu kopš 15 gadu vecuma ir piedzīvojušas partnera fizisku un/vai seksuālu vardarbību.
- 20 % sieviešu kopš 15 gadu vecuma ir piedzīvojušas fizisku vardarbību, ko pastrādājušas citas personas, nevis partneri.
- Tikai 33 % sieviešu, kas cietušas no partneru vardarbības, un 26 % sieviešu, kurām ir vardarbības pieredze ar citām personām, nevis partneriem, pēc nopietnākā vardarbības incidenta ir sazinājušās ar policiju vai citām (piemēram, cietušo atbalsta) organizācijām.

6. Kādas ir fiziskas un seksuālas vardarbības sekas?

- Apsekojuma rezultāti liecina, ka fiziskai un seksuālai vardarbībai var būt ilgstošas un dziļas emocionālas un psiholoģiskas sekas.
- 21 % seksuālā vardarbībā cietušo sieviešu pēc notikušā ir pārcietušas panikas lēkmes.
- 35 % sieviešu pēc seksuālas vardarbības ir cietušas no depresijas.
- 43 % sieviešu ir radušies sarežģījumi turpmākās attiecībās.

7. Cik liela problēma ir vajāšana?

- 18 % sieviešu ES 28 valstīs kopš 15 gadu vecuma ir piedzīvojušas vajāšanu.
- 5 % sieviešu ir piedzīvojušas vajāšanu 12 mēnešos pirms intervijas. Tas nozīmē, ka ES 28 valstīs 12 mēnešu laikposmā 9 miljoni sieviešu piedzīvo vajāšanu.
- No visām sievietēm, kas ir cietušas no vajāšanas, katra piektā (21 %) ir pieredzējusi vajāšanu, kas ir turpinājusies ilgāk nekā divus gadus.
- 23 % no sievietēm, kas ir cietušas no vajāšanas, apsekojumā norāda, ka ir bijušas spiestas mainīt e-pasta adresi vai tālruņa numuru, reaģējot uz nopietnāko vajāšanas gadījumu.

8. Cik sieviešu ir cietušas no seksuālas uzmākšanās?

- 55 % sieviešu kopš 15 gadu vecuma ir pieredzējušas kādu seksuālas uzmākšanās izpausmi, piemēram, nevēlamu pieskaršanos, apskaušanu vai skūpstīšanu.
- 32 % no visām sievietēm, kas ir cietušas no seksuālas uzmākšanās, norāda, ka vainīgais ir bijis priekšnieks, kolēģis vai klients.
- 75 % kvalificētu darbinieču un augstākā līmeņa vadītāju dzīves laikā ir pieredzējušas seksuālu uzmākšanos.

9. Cik sieviešu ir cietušas no kiberuzmākšanās?

- 11 % sieviešu ir pieredzējušas nepiedienīgus piedāvājumus sociālajās tīmekļa vietnēs vai saņēmušas klaji seksuāla rakstura e-pastus vai īsziņas.
- 20 % gados jaunu (18–29 gadus vecu) sieviešu ir pieredzējušas kiberuzmākšanos.

10. Kāda ir sieviešu vardarbības pieredze bērnībā?

- 12 % sieviešu norāda, ka līdz 15 gadu vecumam ir pieredzējušas seksuāla rakstura aizskaršanu vai incidentu no pieaugušo puses, kas nozīmē, ka šāda pieredze Eiropas Savienībā ir 21 miljonam sieviešu.
- 97 % sieviešu, kas bērnībā ir pieredzējušas seksuālu vardarbību, norāda, ka pāridarītājs ir bijis vīrietis.

11. Vai sievietes ziņo par vardarbības un uzmākšanās incidentiem?

- 67 % sieviešu par nopietnāko partnera vardarbības incidentu nav ziņojušas ne policijai, ne citām organizācijām.
- 74 % no sievietēm, kas ir cietušas no vajāšanas, norāda, ka par nopietnāko vajāšanas gadījumu nav informējušas policiju.

12. Kā skaidrojamas konstatējumu atšķirības starp valstīm?

Sieviešu uztvere par to, vai vardarbība pret sievietēm viņu valstī ir izplatīta, ir cieši saistīta ar personīgi pieredzēto vardarbību ģimenē vai vardarbību, ko veikusi cita persona, nevis partneris, informētību par citām vardarbībā cietušām sievietēm un informētību par kampaņām, kas veltītas vardarbības pret sievietēm izskaušanai. Interpretējot datus un izstrādājot politiku, lai veicinātu sabiedrības izpratni par vardarbību pret sievietēm dažādos kontekstos, jāņem vērā šo faktoru mijiedarbība.

FRA ziņojumā atspoguļotās starpvalstu atšķirības vardarbības izplatības ziņā ir jāaplūko saistībā ar vairākiem faktoriem. Jāievēro arī, ka lielas atšķirības starp dažādu valstu rādītājiem par vardarbību pret sievietēm ģimenē atklājas arī Pasaules Veselības organizācijas apsekojumā, kurš aptver desmit valstis. Attiecībā uz novērotajām starpvalstu atšķirībām vardarbības pret sievietēm izplatības rādītāju ziņā *FRA* izvirza piecas iespējamās hipotēzes, kas prasa turpmāku izpēti:

- 1) atklātības pakāpe, kādā par vardarbību pret sievietēm ir pieņemami runāt ar citiem cilvēkiem, tostarp apsekojuma intervētājām, raugoties no kultūras īpatnību viedokļa;
- 2) lielāka dzimumu līdztiesība varētu paaugstināt atklātības līmeni attiecībā uz vardarbību pret sievietēm, jo sabiedrībā, kur valda lielāka līdztiesība, pastāv lielāka iespējamība, ka ar vardarbību pret sievietēm saistīti incidenti tiks atklāti risināti un nosodīti;
- 3) sieviešu saskari ar vardarbības riska faktoriem dalībvalstu līmenī var analizēt saistībā ar faktoriem, kas varētu palielināt saskari ar vardarbību, piemēram, nodarbinātības modeļiem (darbs ārpus mājām), kā arī socializācijas un dzīvesstila modeļiem (iziešana sabiedrībā vai iepazīšanās);
- 4) atšķirības starp valstīm vardarbīgas noziedzības kopējā līmeņa ziņā, kas jāanalizē vienlaikus ar konstatējumiem par vardarbību pret sievietēm. Piemēram, augstāka urbanizācijas pakāpe valstī parasti ir saistīta ar augstākiem noziedzības rādītājiem;
- 5) tā kā ir gūti pierādījumi — tostarp *FRA* apsekojumā — par saistību starp pāridarītāju alkohola lietošanas paradumiem un sieviešu vardarbības pieredzi ģimenē, dažādi dalībvalstīs sastopami alkohola lietošanas modeļi var palīdzēt skaidrot dažus pret sievietēm vērstas vardarbības aspektus.

13. Vai *FRA* apsekojuma rezultāti atbilst citu vardarbībai pret sievietēm veltītu izpētes apsekojumu konstatējumiem?

FRA apsekojuma rezultāti lielos vilcienos atbilst vardarbībai pret sievietēm veltītu dalībvalstu apsekojumu rezultātiem. Piemēram, Vācijā veiktā apsekojumā, kurā bija iesaistītas 10 000 sieviešu, ir konstatēts, ka 37 % no visām intervētajām sievietēm kopš 16 gadu vecuma ir pieredzējušas vismaz viena veida fizisku uzbrukumu vai vardarbības draudus no partnera vai citas personas, kas nav partneris, puses. Aptaujājot 5991 sievieti Anglijā un Velsā, ir atklājies, ka 18 % sieviešu kopš 16 gadu vecuma ir pieredzējušas kādu no vajāšanas izpausmēm, bet *FRA* apsekojumā ir konstatēts, ka Apvienotajā Karalistē 19 % sieviešu kopš 15 gadu vecuma ir cietušas no vajāšanas.

14. Ko var darīt, lai situāciju uzlabotu?

- Sievietes cieš no vardarbības darbā, mājās, sabiedriskās vietās un tiešsaistē. Un, ņemot vērā, ka lielākā daļa respondenšu uzskata, ka vardarbība pret sievietēm viņu valstī ir izplatīta, ES un dalībvalstu struktūrām ir jāpārskata līdzšinējie pasākumi, lai novērstu vardarbību pret sievietēm visās tās izpausmēs neatkarīgi no tā, kur tā notiek. Svarīgi soļi uz priekšu šajā ziņā būs Stambulas konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu ratificēšana un dalībvalstu tiesību aktu pielāgošana šai konvencijai, kā arī ES direktīvas par cietušo tiesībām pilnīgas īstenošanas nodrošināšana.
- Policijas darbinieki, veselības aprūpes speciālisti, darba devēji un specializētu cietušo atbalsta dienestu darbinieki būtu jāapmāca, pienācīgi jāapgādā ar resursiem un attiecīgi jāpilnvaro, lai viņi spētu palīdzēt cietušajām sievietēm un nodrošināt, ka visas vardarbības izpausmes pret sievietēm (un meitenēm) dažādos kontekstos tiek atzītas, reģistrētas un novērstas.
- Ir jāuzlabo sieviešu (un vīriešu) zināšanas par vardarbību pret sievietēm ar izpratnes veicināšanas pasākumiem, kuru pamatā ir detalizēti dati, lai nodrošinātu, ka vēstījumi tiek adresēti pareizajai auditorijai. Tas var palīdzēt uzlabot ziņošanu par vardarbību varas iestādēm un cietušo atbalsta dienestiem.
- Dalībvalstu vajāšanas novēršanas tiesību aktiem būtu vispusīgi jāapmierina cietušo vajadzības.
- Interneta un sociālo mediju platformām būtu aktīvi jāpalīdz no kibervajāšanas/kiberuzmākšanās cietušām sievietēm ziņot par aizskaršanu, un šīs platformas būtu jāaicina ierobežot nevēlamu rīcību.
- Dalībvalstīm būtu jāpārkārto daudzsološās prakses, kas jau ir ieviesta citās valstīs, kuras efektīvi novērš un apkaro vardarbību pret sievietēm.

15. Kādus turpmākus pasākumus *FRA* veiks, ņemot vērā apsekojuma rezultātus?

FRA veicinās apsekojuma rezultātu izmantošanu politisku pārmaiņu īstenošanai. Tas tiks panākts sadarbībā ar citām iestādēm, piemēram, Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu, Eiropas Padomi un Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtu (*EIGE*). *FRA* arī cieši sadarbosies ar dalībvalstīm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

Pārskats par *FRA* darbu dzimumu līdztiesības jomā un saistītās publikācijas ir pieejamas šeit:

<http://fra.europa.eu/en/theme/gender> un [violence against women press pack](#).

Plašākai informācijai lūdzam sazināties ar *FRA* Mediju darba grupu (*Media Team*)

E-pasts: media@fra.europa.eu / Tālr.: +43 1 58030-642